

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/443
Toplantı Tarihi/Sayısı : 4.7.2024/43
Karar Numarası : 2024/598
Başvuran : C. İ.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Bolvadin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, bulunduğu ceza infaz kurumunda ayakta sayım yapılmasının insan onuruna aykırı olduğu, bazı hukuki taleplerinin ceza infaz kurumu idaresi tarafından dikkate alınmadığı ve söz konusu talepleri sebebiyle cezalandırılacağına dair tehdit edildiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Bazı hukuki taleplerini Kurum Müdürüne ilettiğini ve bu taleplerine ilişkin çözüm getirilmesi yerine hücreye atılmakla tehdit edildiğini,

b. Kurumda insan onuruna aykırı bir biçimde ayakta sayım uygulaması yapıldığını, infaz ve koruma başmemuru tarafından da Kurumdaki mahpusların insan onuruna aykırı şekilde parmakla sayıldığını ve tehdit edildiğini, bu uygulamanın kanuni bir dayanağının olmadığını, sayımın yapılma şekline karşı olduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap Bolvadin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Sayım almak amacıyla koğuşa girildiğinde bazı mahpusların ayakta sayım vermek istemediklerini görevli personele beyan ettiklerini, bunun üzerine mahpuslara sayımların Bir Bölümü Yüksek Güvenlikli Bolvadin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İç Yönergesinin "Sayımlar" başlıklı 15'inci maddesi uyarınca yapıldığının söylendiği,

b. Başvuranın bulunduğu koğuş mevcudunun 5 kişiden fazla olduğu, mahpusların vücut bütünlüğünün görülerek sayım alınması gerektiği söylendiğinde zaman zaman karşı çıkmaya çalıştıkları, Kurumda her vardiya değişiminde sabah ve akşam olmak üzere güvenlik gereği sayım alınmakta olduğu belirtilmiştir.

4. Muhatap Kurumun yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yanıt verilmemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi şöyledir:

"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."

7. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, e) Belli bir konuyu içerip içermediği, f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir.

(2) Başvurucusu birden fazla olan başvurularda, incelenebilirlik koşulları her başvuru yönünden ayrı ele alınır."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

10. Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının

korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuranın, iddia ve talepleri konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, hükümlü ve tutuklular Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (AİHM, *Hirst/Birleşik Krallık*, B. No: 74025/01, 6/10/2005).

14. Cezaevlerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin, tutuldukları alanların devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması, devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerinin korunması hem de düzen ve disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunmasının sonucu olarak bu kişilerin sosyal ilişkilerinin ve dış dünya ile iletişimlerinin sınırlandırılması kaçınılmaz olacaktır. AİHM'e göre, suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip oldukları haklar sınırlanabilmektedir (AİHM, *Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75, 25/3/1983).

15. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin (AİÖK) konuya ilişkin içtihadı şu şekildedir: "*Cezaevi personelinin gerçekten profesyonelce davranması için, bir yandan güvenlik ve iç düzen konularına dikkat ederken, diğer yandan mahkumlarla ilişkilerinde ölçülü ve insani bir biçimde davranmaları gerekir. Bu bağlamda, personelin mahkumların iyi davranmaya hazır olduğu konusunda makul bir güven duyması ve bu yönde beklentileri olması cezaevi yönetimi tarafından desteklenmelidir. Cezaevi personeli ve mahkumlar arasında yapıcı ve olumlu ilişkilerin oluşması, sadece kötü muamele riskini azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda kontrol ve güvenliği de artıracaktır. Bunun sonucu cezaevi personelinin işi de daha tatminkar hale gelecektir (11. Genel Rapor, para. 26, CPT/Inf(2001) 16).*"

16. Kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir (AİHM, *Klaas/Almanya*, B. No: 15473/89, 22/9/1993, para. 30). İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü şüpheden uzak, makul kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelere de oluşabilir (AİHM, *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, para. 161). Bu bağlamda kanıtlar toplanırken tarafların takındıkları tutumlar dikkate alınmalıdır (AİHM, *Tanlı/Türkiye*, B. No: 26129/95, 10/4/2001, para. 109). Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir kötü muamelenin varlığından bahsedilebilir (Anayasa Mahkemesi [AYM], B. No: 2013/394, 6/3/2014, para. 28).

17. Başvuran, muhatap Kurum İdaresine çeşitli hukuki taleplerde bulunduğunu ancak bu taleplerine ilişkin tarafına olumlu bir dönüş yapılmadığı gibi hücre cezasına çarptırılacağı şeklinde tehdit edildiğini iddia etmektedir. Başvuran; muhatap Kurum İdaresi tarafından gerçekleştirildiğini iddia ettiği tehditlere dair ayrıntılı bilgileri ve Kurum İdaresi tarafından taleplerine cevap olarak yapılan somut uygulamalara dair belgeleri Kurumumuza iletmemiştir. Bu kapsamda başvuranın iddialarını somutlaştıramadığı değerlendirilmiş olup söz konusu iddiaların kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

18. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesi ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak bu kapsamda sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller prensip olarak kötü muamele yasağını ihlal edecektir (AYM, *Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK]*, B. No: 2013/3924, 6/1/2015, para. 81- 82).

19. Başvuran, ayakta sayım yapılmasının insan onuruna aykırı bir durum olduğunu iddia etmektedir. Muhatap Kurum tarafından gönderilen cevabi yazıda ise; Bir Bölümü Yüksek Güvenlikli Bolvadin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İç Yönergesi uyarınca sayımların gerçekleştirildiği iddia edilmiştir. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "*Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım*" başlıklı 34'üncü maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir: "*Sayımlar, yatma planları da göz önünde bulundurularak odalarda yapılır. Sayımın yapılış şekli, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde odada bulunan hükümlülerin sayısı dikkate alınarak idare tarafından belirlenir.*". Bir Bölümü Yüksek Güvenlikli Bolvadin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İç Yönergesinin "*Sayımlar*" başlıklı 15'inci maddesi şöyledir: "*Sayımlar vardiya değişim saatlerinde sabah 08.00, akşam 20.00'da olmak üzere, nöbetçi müdür başkanlığında, güvenlik ve gözetim servisi görevlilerinden oluşan ekipler tarafından mevcudu 5 kişiye kadar olan odalarda görerek, 5 kişiden fazla olan odalarda ise ayakta ve sıralı olarak yapılır. Ayrıca, gerektiğinde her zaman sayım yapılabilir. Nöbetçi müdürün kurumda bulunmadığı akşam sayımlarında vardiya sorumlu infaz ve koruma başmemuru sayımlara başkanlık eder. İdare tarafından uygun görülmesi durumunda, her zaman sayım yapılabilir. (...)*".

20. Bir muamelenin Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de göz önünde bulundurulmalıdır (AYM, *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, para. 83).

21. Tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabidir. Özgürlüklerinden yoksun olan bu kişilerin kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia etmeleri durumunda vücutlarında bir yaralanma tespit edilmişse söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü devlete aittir (AYM, *Serdar Avci*, B. No: 2015/19474, 9/1/2020, para. 56; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek*, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, para. 95; *Süleyman Deveci*, B. No: 2013/3017, 16/12/2015, para. 89-91).

22. Başvuranın, ayakta sayım gerçekleştirilmesinin insan onuruna aykırı olduğu yönündeki iddiasına ilişkin olarak muhatap Kurum tarafından gönderilen cevabi yazıda; başvuranın bulunduğu koğuştaki mevcudunun 5 kişiden fazla olduğu, bu sebeple mezkûr Yönetmelik ve Yönerge uyarınca koğuştaki kalan mahpusların tüm vücutlarının görülmesi amacıyla ayakta ve sıralı şekilde sayıma tabi tutuldukları belirtilmiştir. Söz konusu uygulamanın, mevcudu 5'ten fazla olan koğuştaki mahpusların güvenliğinin sağlanması ve vücutlarında bir yaralanma ve benzeri durumlara ilişkin kontrolün sağlanması için yapıldığı anlaşılmaktadır. Ceza infaz kurumundaki mahpusların güvenliğinin sağlanması ve sağlık durumlarının kontrolü açısından öngörülen bu uygulamanın makul olduğu

değerlendirilmektedir.

23. Başvuranın iddiaları ile muhatap Kurumun cevapları göz önüne alınarak yapılan değerlendirmede; başvuranın bulunduğu mevcudu 5'ten fazla olan koğuşta ayakta sayım yapılması haricinde kötü muameleye ilişkin herhangi bir iddianın bulunmadığı da göz önüne alındığında tek başına ayakta sayım yapılması uygulamasının kötü muamele teşkil etmeyeceğı ve muhatap Kurum tarafından yapılan işlemlerin mezkûr Yönetmelik ve Yönergeye uygun bir şekilde gerçekleştirildiğı değerlendirilmiş olup hak ihlaline varan bir uygulamanın bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

4/7/2024 tarihinde, Saffet BALIN'ın karşı oyuyla OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

Ek: 2024/598 C. İ. Kararı Saffet BALIN Karşı Oyu (1 Sayfa)

16.07.2024

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : C. İ.
Karar Numarası : 2024/598

6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin birinci fıkrası "*Kurum, başvuruları ve resen yaptığı incelemeleri başvuru ve resen inceleme kararı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırır. Bu süre, Başkan tarafından bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç ay uzatılabilir.*" hükmünü haizdir. İlgili hüküm uyarınca başvuruların incelenmesi ve karara bağlanması için belirlenen sürenin azami olarak altı ay olduğu açıktır.

Somut başvuruda, yukarıda yer verilen normatif düzenlemedeki azami süreye uyulmadığı görülmektedir. Kurumumuzun insan kaynağı ile beraber değerlendirildiğinde mevcut durumdaki olağan dışı gecikmenin makul görülebilmesi mümkün değildir. Kaldı ki aynı dönemde Kurumun insan kaynağının "tali" olarak değerlendirilebilecek faaliyetlere kanalize edildiği görülmektedir. Bu durum Kurumun insan kaynağının etkili ve verimli olarak kullanılamaması ve iş akış takiplerinin düzenli olarak yapılamamasının olağan sonucudur.

Mücbir sebepler hariç olmak üzere başvuruların öngörülen yasal sürede sunulmamasında sorumluluğu olan personel hakkında gerekli tahkikatın da yapılması gerektiği şerhiyle birlikte yukarıda sıralanan gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>